

KAVURD BEY

bileceklerini ima edip onun lehinde teza-hüratta bulundular. Bunun üzerine Kavurd hemen o gece öldürüldü. Halka da yüzüğündeki zehiri içmek suretiyle intihar ettiği bildirildi (Şâban 465 / Nisan 1073).

İyi bir asker ve akıllı bir devlet adamı olarak tanınan Kavurd halka adaletle muamele etmiş, ülkede huzur ve asayiş hâkim kılmaya çalışmıştır. Yollarda emniyet kuleleri yaptırmış ve muhafızlar görevlendirmiştir. Kirman en parlak devirlerinden birini onun zamanında yaşamış ve bölgedeki Türkmen nüfus artmıştır. Ülkeyi cami, han, hamam, kervansaray gibi mimari eserlerle süslemiş, su kuyuları açtırmış ve bendler inşa ettirmiştir. Tiz Limanı'nı tamir ettirerek denizcilğe önem vermiştir. Kavurd'un bastırıldığı paraların ayarına çok dikkat ettiği rivayet edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Râvendî. *Râhatü's-sudûr* (Ateş). I, 102, 123-125; *Ahbâru'd-devleti's-Selcûkiyye* (Lugal), s. 28, 38, 39-40; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, bk. İndeks; Bündârî, *Zübdetü'n-Nusra* (Burslan), s. 13, 30, 46, 48-50; Ebü'l-Ferec, *Târih*, I, 325-326; Muhammed b. İbrâhim, *Târih-i Selcûkiyân-ı Kirmân* (nşr. M. Th. Houtsma), Leiden 1886, s. 2, 13-17; Ahmed Ali Hân-i Vezîrî, *Târih-i Kirmân* (nşr. M. İbrâhim Bâstânî-yi Pârîzî), Tahran 1370 hş./1961, s. 134, 140-142, 146, 155, 156, 162, 173, 231, 243-263, 371, 393, 421, 750, 810; Efdalüddin Ebû Hâmid-i Kirmânî, *Târih-i Efdâl yâ Bedâ'i'u'z-zamân fi vekâyi'i Kirmân* (nşr. Mehdî Beyânî), Tahran 1326 hş., s. 3-11; *Târih-i Âli Selçuk* (nşr. ve trc. Feridun Nafiz Uzluk), Ankara 1952, s. 15; ayrıca bk. tercüme kısmı, s. 8; İbrahim Kafesoğlu, *Sultan Melikşah Devrinde Büyük Selçuklu İmparatorluğu*, İstanbul 1953, s. 15, 17, 19-28, 64, 117, 160; a.mlf., "Kavurd", *İA*, VI, 456-459; Erdoğan Merçil, *Kirman Selçukluları*, Ankara 1989, s. 7-42; Coşkun Alptekin, "Selçuklu Paraları", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, III, Ankara 1971, s. 440, 554-560; C. E. Bosworth, "Kâwurd", *EJ²* (İng.), IV, 807-808.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

KAVVÂL

(bk. HÂNEDE).

KAYGUSUZ ABDAL

(ö. 848/1444 [?])

Alevî-Bektaşî edebiyatının kurucusu olarak kabul edilen mutasavvîf şair.

XIV. yüzyılın ikinci yarısında doğdu. Hayatına dair kaynaklarda bilgi yoktur. Hakında bilinenler, ölümünden muhtemelen bir buçuk asır sonra kaleme alınan

anonim menâkıbnâmesiyle eserlerindeki bazı ip uçlarından hareket ederek yapılan yorumlara dayanmaktadır. Menâkıbnâme'ye göre Alâiye (Alanya) sancağı beyinin oğlu olup adı Gaybî'dir. İyi bir tahsil gören, döneminde geçerli bütün ilimleri öğrenen Gaybî aynı zamanda pehlivandı; ata binmede, ok atmada, kılıç kullanmada eşi yoktu. Ava çıkar, av hayvanları elinden kurtulamazdı. Bir av sırasında vurduğu bir geyiğin peşine takılan Gaybî, geyiğin gidip Elmâlî'da Abdal Mûsâ'nın dergâhına girdiğini görür. Dervişlere geyiği sorar, onlar da görmediklerini söylerler. Konuşmaları duyan Abdal Mûsâ onu huzuruna çağırır. Gaybî şeyhin huzuruna çıkınca bir geyik vurduğunu, geyiğin kaçıp buraya geldiğini belirtir. Abdal Mûsâ, "Attığın oku tanır mısın?" deyince "evet" cevabını verir, bunun üzerine şeyh kolunu yukarıya kaldırır. Gaybî, attığı okun Abdal Mûsâ'nın koltuğuna saplanmış olduğunu görür ve şeyhin müridi olmaya karar verir. Durumu öğrenen babası, Teke beyinin de yardımıyla Abdal Mûsâ'nın üzerine yürür. Abdal Mûsâ müridleriyle ona karşı çıkar ve gösterdiği kerametler sayesinde Teke beyini öldürür. Bundan sonra babasının da rızasını alarak Abdal Mûsâ'ya intisap eden Gaybî'ye şeyhi Kaygusuz mahlasını verir. Kırk yıl şeyhine hizmet eden Kaygusuz ondan icâzet alır ve ardından hacca gitmek için izin ister. Abdal Mûsâ'nın yanına verdiği kırk abdalla birlikte önce Mısır'a gider. Mısır sultanının huzuruna çıkan ve bazı kerametler gösteren Kaygusuz için sultan Nil kenarında Kasrû'l-ayn adlı bir dergâh inşa ettirir. Kaygusuz bir süre sonra hacca gider; hac dönüşü Şam, Halep, Kilis, Antep, Bağdat, Hille, Kûfe, Necef ve Kerbelâ'yı dolaşarak Hz. Ali ve Ehl-i beyt imamlarının kabirlerini ziyaret edip tekrar Bağdat'a gelir. Oradan Medâin, Sâmerâ, Musul, Nusaybin yoluyla Abdal Mûsâ âsitânesine döner. Menâkıbnâme, Kaygusuz ve yanındaki kırk abdalın Abdal Mûsâ tarafından karşılanması, Kaygusuz'un cûşa gelerek şeyhine kavuşmasının sevincini anlatan bir şiir söylemesiyle sona ermektedir. Eserde Kaygusuz'un hayatının diğer dönemlerine dair bilgi bulunmamaktadır.

"Minbernâme"sindeki, "Âşık olsam adım tembel Alâi / Eğer sûfî ise derler mürâyî" beytindeki Alâi kelimesinden hareketle Kaygusuz Abdal'ın asıl adının Alâeddin olduğu ileri sürülmüştür (Güzel, *Kaygusuz Abdal*, s. 74). Ancak Alâi şairin Alâiyeli olduğunu gösteren bir nisbeden ibarettir. Öte yandan babasının adının

Hüseyin b. Mahmûd, dedesinin adının Alâeddin b. Yûsuf olduğu şeklindeki bilgi de bir tahminden öteye geçmemektedir. Menâkıbnâme'siyle *Abdal Mûsâ Velâyetnâmesi*'nden ve şiirlerinden, onun Bekta-şîliğin bir tarikat olarak örgütlenmesinden önce Anadolu'da Hacı Bektaş kültünün yerleşmesi ve yaygınlaşmasında birinci derecede etkili olan Abdal Mûsâ'nın müridi olduğu, kendisine Kaygusuz mahlasının mürşidi tarafından verildiği, XIV-XV. yüzyıllarda Anadolu'da yaygın bulunan Abdallar zümresine mensup olması dolayısıyla şiirlerinde Kaygusuz Abdal mahlasını kullandığı anlaşılmaktadır. *Dilgüşâ* adlı eserindeki, "Bu derviş dahi Muhammed Mustafâ'nın sekiz yüz yılında geldi" (s. 47) ifadesine dayanılarak Kaygusuz'un 1398 yılında doğduğu ileri sürülmüştür (Dağlı, s. 25-28). Doğru kabul edildiği takdirde Abdal Mûsâ'ya intisabı mümkün olmadığından bu tarihi onun Mısır'a geliş tarihi olarak yorumlayan Rıza Nur, menâkıbnâmede yer alan, Abdal Mûsâ'ya on sekiz yaşında intisap ederek kırk yıl hizmetten sonra Mısır'a gittiği şeklindeki bilgiden hareketle Kaygusuz'un Mısır'a geldiğinde elli sekiz yaşında bulunduğunu ileri sürer ve kırk yıl şeyhe hizmetin geleneksel bir ifade olduğunu göz ardı ederek 742 (1341) yılını doğum tarihi olarak kabul eder. Ancak onun bu tarihten sonra doğduğunu söylemek mümkündür.

Kahire Kaygusuz Sultan (Kasrû'l-ayn) Bektaşî Dergâhı'nın son şeyhi Ahmed Sırrı Baba, Kaygusuz'un Mısır'a ilk defa 791 (1389) yılında el-Melikû's-Sâlih Hâccî döneminde geldiğini, 796'da (1394) hacca gittiğini, Necef ve Kerbelâ'yı ziyaret ederek 799'da (1397) Kahire'ye döndüğünü, 806'dan (1403-1404) itibaren kendisi için

Kaygusuz Abdal'ın eski bir minyatürden kopya edilerek Levnî tarafından yapılan minyatürü (TSMK, Albüm, nr. 2164, vr. 22^a)

inşa edilen Kasrû'l-ayn Dergâhı'nda irşad faaliyetinde bulunduğunu ve 848'de (1444) vefat ettiğini kaydeder (*er-Risâletü'l-Ahmediyye*, s. 6). Yazılı bir kaynağa dayanmayan bu bilgiler, Mısır Bektaşîleri arasındaki şifahî rivayetleri yansıtmaması bakımından önemlidir ve kabul edilebilir tarihleri içermektedir. Nitekim menâkıbnâmelerde dergâhın inşası için verilen tarihle (807/1404) burada verilen tarih (806/1403) arasındaki yakınlık dikkat çekmektedir. Ahmed Sırrı Baba'nın ölüm tarihi olarak verdiği 1444 yılı birçok araştırmacı tarafından kabul görmüştür. Yine onun kaydettiği bilgiye göre Kaygusuz Abdal, vasiyeti üzerine Mukattam dağı eteğindeki mağaraların bulunduğu bölgeye defnedilmiştir. Rıza Nur, halkın Abdal kelimesini Abdullah'a dönüştürüp Kaygusuz'a Abdullah el-Megârevî dediğini, kendisinin de Mısır Bektaşîleri'nce Kaygusuz'un mezarı olarak kabul edilen Kasrû'l-ayn Dergâhı'ndaki mezarı birkaç defa ziyaret ettiğini belirtir. M. Fuad Köprülü, Evliya Çelebi'nin Kasrû'l-ayn Dergâhı'ndan bahsederken Kaygusuz Abdal'ı zikretmemesine ve Kaygusuz Baba Tekkesi olarak bir başka tekkeyi anlatmasına temas edip Kasrû'l-ayn ile Kaygusuz Abdal arasında ilgi bulunmadığını, bu tekkenin XVII. yüzyılın ikinci yarısında Bektaşîler'in eline geçmiş olabileceğini söyler. Ancak menâkıbnâme müellifinin 807 (1404) tarihli kitabesini verdiği bu tekkeyi ayrıntılı biçimde tasvir etmesi bu görüşü tartışılır kılmaktadır. Öte yandan Kaygusuz'un El-malî'ya bağlı Tekke köyünde bulunan Abdal Mûsâ Türbesi'nde gömülü bulunduğu dair yaygın bir kanaat varsa da bu kanaati doğrulayacak kanıt bulunmamaktadır. Nitekim buradaki türbenin Abdal Mûsâ'ya ait olduğunu zikreden Evliya Çelebi Kaygusuz Abdal'ın mezarından bahsetmemektedir.

Kaygusuz Abdal'ın şiirlerinde adı geçen Murad Han'ın II. Murad, İshak Bey'in II. Murad devrinde Üsküp sancak beyi olan Semendire fâtihi Gazi İshak Bey, İbn Fenâî'nin de aynı dönemde şeyhülislâmlık yapan Molla Fenârî olduğu ve yine bu şiirlerde yer alan Bursa, Edirne, Sofya, Manastır, Filibe gibi yer adlarından onun Anadolu'dan Rumeli'ye geldiği ve bir süre Rumeli'de yaşadığı şeklindeki yorum genel olarak kabul görmüştür. Vasfi Mahir Kocatürk, XV. yüzyılda Vize'ye bağlı Saray kasabasından Sarayî mahlasını taşıyan ikinci bir Kaygusuz Abdal'ın bulunduğunu ve Rumeli'ye ait yer isimleriyle

karıda anılan XV. yüzyılda yaşamış tarihî şahsiyetlerin adlarının geçtiği şiirlerin bu şaire ait olduğunu söyler.

Yûnus Emre'nin ilk takipçilerinden olan Kaygusuz Abdal, genellikle antolojilerde yer alan hece vezniyle yazılmış şathiye türü şiirleriyle tanınmıştır. Fakat onun heceyle olan şiirlerinin bütün şiirlerinin ancak beşte birini teşkil ettiği, diğerlerinin aruzla yazılmış olduğu tesbit edilmiştir. Aruzla olan şiirlerinde tasavvuf esaslarını anlatan Kaygusuz Abdal'ın halk edebiyatının koşma nazım türüyle kalem aldığı, konuları bakımından ilâhî, nutuk, şathiye vb. şeklinde sınıflandırılabilir şiirleri arasında en orijinalleri son iki grubu oluşturanlardır. Kaygusuz'un bu şiirlerinde hayata bağlılık ve mutluluk özlemi ön plandadır. Zengin çağrışımlar ve hayal dünyası şairi anlamı geri plana iten, neredeyse anlamsız, gerçek üstücü ve modern denilebilecek bir şiir dünyasına götürür. Kaygusuz Abdal'ın şiirlerinde bir tasavvuf şairinde rastlanması pek mümkün olmayan dünya ve eşya tasvirleri dikkat çeker. Karı dırdırından usanmak, bittenden, pireden, sinekten yaktınmak, kaba sofulardan kaçmak, iyi yemekler yemek, kırlarda, akarsu kıyılarındaki, bağlarda gezinmek, içki içmek, hayatın her türlü imkânından yararlanmayı arzu etmek işlediği başlıca konulardır (Eyuboğlu, s. 132). Şiirlerinde ince alaylarla okuyucunun dikkatini çekmek istediği görülmektedir. Şairin yemek kültürüyle ilgili şiirleri Orhan Şaik Gökyay tarafından yayımlanmıştır (bk. bibl.). Kaygusuz'un şiirleri atasözleri ve deyimlerle dolu olup Arapça ve Farsça tamlamalardan uzaktır. Bu özellik kısa, yer yer devrik cümlelerle kurulu mensur eserlerinde de görülür. Onun mensur eserleri de şiirleri kadar güzel ve Türk dili açısından önemlidir.

Bayramî Melâmîleri'nden Sârbân Ahmed'in mensuplarından Vizeli Alâeddin (ö. 970/1563) şiirlerinde Kaygusuz mahlasını kullanmıştır. Bu iki şairin şiirlerinin birbirine karışması ihtimali bulunduğunu söyleyen Abdülbaki Gölpinarlı ilkinin Kaygusuz Abdal, ikincisinin Kaygusuz mahlasını kullandığını ve şiirlerinin muhtevalarının farkı olduğunu belirtir. Olanlar Şeyhi İbrâhim Efendi de, "Kaygusuz Abdal'da hal gâlib idi, pîrimiz Kaygusuz ise hâle gâlipti, onun için ekser kelimâtı remiz ve şer'a muhaliftir" diyerek (Gaybî, vr. 8^b) bu iki şair arasındaki neşve farkına dikkat

çeker. İbrâhim Efendi "ekser kelimâtı" ifadesiyle Kaygusuz Abdal'ın şathiyelerini kastetmiş olmalıdır. Kaygusuz Abdal'ın şiirlerinin büyük bir kısmıyla bazı mensur eserlerini ihtiva eden 901 (1495) tarihli bir nüshanın bulunması (Staatsbibliothek Marburg, MS, Or., Oct, nr. 4044, bk. Flemming, I, 326), Kaygusuz Abdal'ın şiirlerinin Kaygusuz Alâeddin'in şiirleriyle karışmış olabileceği endişesini büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır.

Bektaşîliğin teşekkülünden önce yaşamasına ve eserlerin de Hacı Bektâş-ı Velî'ye ve Bektaşîliğe atıfta bulunmamasına rağmen mürşidi Abdal Mûsâ ile birlikte Rum Abdalları ve Kalenderîler zümresine mensup olmaları, bu zümrelerin XVI. yüzyılda ortaya çıkmasından sonra giderek Bektaşîliğin içinde erimeleri sebebiyle Kaygusuz Abdal bu tarihten itibaren Bektaşîliğin önemli şahsiyetlerinden biri olmuş, Ehl-i beyt'e bağlılığı, tevellâ ve teberrâ sahibi olduğunu gösteren şiirlerinden dolayı Alevî-Bektaşî edebiyatının kurucusu sayılmıştır.

Abdülbaki Gölpinarlı Bektaşîler'de ten-nûre giyinmiş, eğninde haydarî, boynunda teslim taşı, belinde kemer bulunan, niyaz durumunda, saçları ortadan ayrılmış ve omuzlarına sarkmış, sakalı tıraşlı, bıyıkları uzun bir resmin Kaygusuz'un resmi olarak kabul edildiğini ve her Bektaşî tekkesinde bu resmin olduğunu kaydeder. Topkapı Sarayı Müzesi'nde, XVIII. yüzyılda eski bir minyatür örnek alınarak Levnî tarafından yapılmış minyatürde Kaygusuz'un başında horasanî taç, elinde nefir bulunduğu ve tıraşlı olduğu görülmektedir.

Kaygusuz Abdal'ın Kahire'de kurduğu tekkenin Bektaşîler'in dört halife makamından biri olması (diğerleri Hacibektaş, Necef, Kerbelâ), Kaygusuz'un Bektaşîler arasında şeyhi Abdal Mûsâ'dan daha üstün bir dereceye sahip bulunduğunu göstermektedir. Bektaşîler'ce lengeri dört kapıya (şeriat, tarikat, mârifet, hakikat), kubbesi on iki imama işaret olmak üzere dört ve on iki dilimli beyaz keçeden yapılan tacı ilk olarak Kaygusuz Abdal'ın kullandığı kabul edilir. Bu taca haydarî, hüseyinî veya kalenderî taç adı verilir (Gölpinarlı, *TDL*, XIX/207 [1968], s. 396). Bektaşî dergâhlarında meydana gelen on iki posttan biri Kaygusuz'u temsil eden nakib postudur (Ahmed Rifat, s. 291). Bektaşîler'de taç tercümanı olarak okunan kıtada yukarıda tasvir edilen tacın Kaygu-

suz'un icadı olduğu vurgulanmaktadır (a.g.e., s. 291).

Eserleri. 1. Budalanâme. "Bu kitaba defil-i büdelâ ve defter-i âşık ve siyer-i sâdık derler" ifadesiyle başlayan eserin adı yazma nüshalarının çoğunda *Budalanâme* şeklinde kaydedilmiştir. Akl-ı maâşın gözünün dünyada ve âhirette kör olduğunu, onunla Allah'ın bilinemeyeceğini söyleyerek esere başlayan Kaygusuz Abdal yerle gök arasında iki direkli bir şehir (insan) bulunduğunu, bu şehre girmeyen kişinin Allah'ın sırrından bir şey anlayamayacağını belirttiikten sonra bu ilmin akl-ı meâd ile bilineceğini, bu ilme "mantıku't-tayr" denildiğini, onu ancak Süleyman'ın, Attâr'ın ve gönül gözü açık âriflerin bileceğini vurgulayarak çeşitli tasavvufi konuları anlatmaya başlar. Eser, Mevlânâ Müzesi (nr. 2467/9) ve İstanbul Üniversitesi kütüphanelerindeki nüshalarına dayanılarak Abdurrahman Güzel tarafından *Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri* (Ankara 1983) adlı kitabın içinde (s. 49-74) yayımlanmıştır. *Budalanâme*'yi Ahmed Saîd Süleyman Arapça'ya çevirmiştir (bk. bibl.). **2. Kitâb-ı Miğlâte.** "İsabet kaydeden ok" anlamına gelen miğlâte kelimesi bazı nüshalarda "birini yanılmak için söylenen söz" mânâsında "maslata" şeklinde kaydedilmiştir. Bir dervişin rüyaları üzerine kurulan eser *Budalanâme*'nin sonunda anlatılan rüya ile başlar. Derviş rüyasındaki şeyhin şeytan olduğunu anlayınca ondan kaçır. Bir başka rüyasında aşk pazarına girer, buranın sultanının Hz. Peygamber olduğunu görür. Allah'ın bu cihanı yaratmak istediğinde önce Hz. Muhammed'in nurunu ve ruhunu, onun nurundan da Hz. Ali'nin nurunu ve ruhunu yarattığını, ikisinin nurunu bir kandile koyduğunu, bütün âlemlerin bu nurun yansımasıyla vücud bulduğunu ileri sürer. Derviş Hz. Ali'ye mürid olur. Bütün peygamberlerin ve evliyanın Hz. Ali'ye muhabbet ettiğini söyler ve diğer bütün peygamberlerle ilgili rüyalarını anlatır. Eser *Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri* adlı kitabın içinde yer almaktadır (s. 75-82). **3. Vücdnâme.** Mü'minün sûresinin insanın ana rahmine düşmesinden bahseden 12-14. âyetleriyle başlayan eserde yedi gezegenin, on iki burcun, insanın zâhirî ve bâtınî duygularının, ruhun, nefsin, dört büyük meleğin, nâsût, mele-kût, ceberût ve lâhût âlemlerinin, on sekiz bin âlemin hakikatleri kısa tanımlarla anlatılmış, âdem (insan) adlı bu şehri bilmek isteyenin insân-ı kâmile başvurması gerektiği belirtilmiştir. Bu eser de yu-

karıda adı geçen kitabın içinde yayımlanmıştır (s. 135-152). **4. Dilgüşâ.** Mesnevi tarzında 168 beyitlik bir şiirle başlayıp mensur olarak devam eden eserde yer yer Farsça metinlere de rastlanmaktadır. Tasavvufteki devir görüşünün ve vahdet-i vücûdun anlatıldığı kitabın sonunda Kaygusuz nefsi bilme konusunda birkaç söz söylediğini, âlim ve velî olmadığını, ibadet ve keramet bilmediğini ifade eder (nşr. Abdurrahman Güzel, Ankara 1987). **5. Saraynâme.** Kaygusuz, manzum ve mensur karışık bir girişten sonra bu cihanın bir saray olduğunu söyler ve cihani sembolik ifadelerle tasvir eder (nşr. Abdurrahman Güzel, Ankara 1989). **6. Divan.** Kaygusuz Abdal'ın mürettep bir divanı yoktur. Çeşitli eserleri ihtiva eden Marburg nüshasında (MS, Or., Oct., nr. 4044) 130'un üzerinde şiiri bulunmaktadır (Flemming, I, 326-331). Türkiye kütüphanelerinde yer alan Kaygusuz Abdal'a ait yazmalardaki (Güzel, *Kaygusuz Abdal Bibliyografyası*, s. 5) şiirler bu nüshadakilere karşılaştırılmadığından şiirlerinin kesin sayısını söylemek mümkün değildir. Menâkıbnâmesinin içinde yer alan seksen dokuz beyitlik "Dolabnâme" (s. 124-127), yetmiş beyitlik "Gevhernâme" (s. 118-123), elli sekiz beyitlik "Minbernâme" (s. 136-140) ve on beş kıtadan oluşan "Salatnâme" (s. 136-140) adlı manzumeleriyle iki terciibend, iki terkibibend ve iki müstezadın da divan içinde değerlendirilmesiyle oldukça hacimli bir divan elde edilmektedir. **7. Gülistan.** Marburg nüshasının sonunda 3700 beyit olduğu kaydedilen eserin baş tarafı eksik olup 2140 beyit ihtiva etmektedir (vr. 140^a-210^b). Ankara Millî Kütüphane'deki yazmalardan (nr. 167, 645, 824/1) ikincisinde 1560, üçüncüsünde 2204 beyit bulunmaktadır. Bu durumda eserin tam bir nüshasına ulaşılamadığı anlaşılmaktadır. Ahadiyyet mertebelerinin anlatılmasıyla başlayıp eserin girişinde devir görüşü işlenmekte, daha sonra çeşitli tasavvufi konulara temas edilmektedir. **8. Mesneviler.** Kaygusuz'un eserlerini içeren mecmualarda (a.g.e., s. 74-76) tasavvufa dair üç hacimli mesnevisi yer almaktadır. Bunlardan 1017 beyitlik ilk mesnevi münâcâtla başlar, vahdete dair konulardan sonra Attâr'ın *Manîku't-tayr*'ına temas edilir. Bir mürşide bağlanmanın gereği vurgulanır, nefsin hakikati anlatılır. Darı çöreği, ayran, bal, kaygana, arpa ekmeği, yahni, burma, hurma ve yemek adlarının geçtiği bölüm dikkat çekmektedir. Daha sonra şair tekrar vahdet-i vücûda dair meselelere dö-

ner. "Küçük mesnevi" adıyla kaydedilen ikinci mesnevi 338, üçüncü mesnevisi ise 367 beyitten meydana gelir.

Sadece bir nüshası bulunan (İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin, nr. 1102) *Risâle-i Kaygusuz Abdal* adlı tercüme eserin Kaygusuz Abdal'a ait olduğu kesin değildir. Abdurrahman Güzel, muhteva ve şekil bakımından Kaygusuz'un eserlerine benzediği gerekçesiyle bu risâleyi de *Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri* adlı kitabı içinde yayımlamıştır (s. 155-169).

BİBLİYOGRAFYA :

Kaygusuz Abdal, *Dilgüşâ* (haz. Abdurrahman Güzel), Ankara 1987, s. 47; a.mlf., *Saraynâme* (haz. Abdurrahman Güzel), Ankara 1989; Sunullah Gaybî, *Sohbetnâme*, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 3137, vr. 8b; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, V, 273-276; X, 246-250; Ahmed Rifat, *Mir'âtü'l-makâsîd*, İstanbul 1293, s. 291; M. Fuad Köprülü, *İlk Mutasavvıflar* (İstanbul 1919), Ankara 1976, s. 277-278, 339-340; a.mlf., "Mısır'da Bektaşilik", *TM*, IV (1939), s. 13-29; a.mlf., "Abdal Mûsâ", *TK*, sy. 124 (1973), s. 198-207; Sadettin Nüzhet [Ergun], *Bektaşî Şairleri*, İstanbul 1930, s. 196-200; a.mlf., *Türk Tasavvuf Şiiri Antolojisi*, İstanbul 1972, s. 167-168; Abdülbaki Gölpınarlı, *Kaygusuz Vizeli Alâeddin*, İstanbul 1932, s. 31-32, 34; a.mlf., *Kaygusuz Abdal, Hatayi Kul Himmet*, İstanbul 1953, s. 3-10, 25-28; a.mlf., *Alevî-Bektaşî Nefesleri*, İstanbul 1963, tür.yer.; a.mlf., *Tasavvuftan Dilimize Geçen Atasözleri ve Deyimler*, İstanbul 1977, s. 74-76; a.mlf., "Kaygusuz Abdal", *TDL*, XIX/207 (1968), s. 395-405; Ahmed Sırrı Baba, *er-Risâletü'l-Ahmediyye fi târihi't-tarikati'l-'aliyyeti'l-Bektaşiiyye*, Mısır 1353/1934, s. 6-7; Muhtar Yahya Dağlı, *Kaygusuz Abdal*, İstanbul 1941; B. Flemming, *Türkische Handschriften*, Wiesbaden 1968, I, 326-331; Vasfi Mâhir Kocatürk, *Tekke Şiiri Antolojisi*, Ankara 1968, s. 35, 143; a.mlf., *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1970, s. 188, 290; Abdurrahman Güzel, *Kaygusuz Abdal*, Ankara 1981; a.mlf., *Kaygusuz Abdal'ın Mensur Eserleri*, Ankara 1983; a.mlf., *Kaygusuz Abdal (Alâeddin Gaybî) Bibliyografyası*, Ankara 1986; a.mlf., *Kaygusuz Abdal (Alâeddin Gaybî) Menâkıbnâmesi*, Ankara 1999; a.mlf., *Abdal Mûsâ Velâyetnâmesi*, Ankara 1999; Ahmet Yaşar Ocak, *Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Süflük: Kalendariler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*, Ankara 1992, s. 93-95, 148-151, 156-157; İsmet Zeki Eyuboğlu, *Bütün Yönleriyle Kaygusuz Abdal*, İstanbul 1992; Rıza Nur, "Kaygusuz Abdal, Gaybi Bey, Kahire'de Bektaşî Tekiyesinde Bir Manûskın", *Türk Bilik Revüsü*, II/5, İskenderiye 1935, s. 77-98; Ahmed Saîd Süleyman, "'Abdullah el-Megârevî ve risâletühû Defterü'l-'uşşâk", *Mecelletü Külliyyeti'l-âdâb*, XIV/1, Kahire 1962, s. 31-82; Orhan Şaik Gökyay, "Kaygusuz Abdal ve Simatyyeleri I-II", *TF*, I/13 (1980), s. 3-5; II/14 (1980), s. 3-6; F. de Jong, "The Takiya of 'Abd Allâh al-Maghâwiri (Qayghusuz Sultân) in Cairo", *Turcica*, XIII, Paris 1981, s. 242-260.

